

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH  
(SZTAB GENERALNY)

Warszawa, dn. 20. lipca 1922 r.

8784J2

*Handwritten signature*

Oddział II.

DO

**TAJNE**

Nr. 19380 / II. Inf. / II. C. ADJUTANTURY GENERALNEJ  
Tel. wewn. Nr. 21.

w B e l w e d e r z e .

Z rozkazu Szefa Sztabu Generalnego przedkładam do wiadomości odpis Komunikatu Specjalnego o sytuacji politycznej na Litwie Kowieńskiej za czas od 25. czerwca do 10. lipca r.b. przysłanej do Oddz. II. Szt. Gen. z Ekspozytury Nr. 1.

1 załącznik,

Szef Oddziału II. Szt. Gen.

O t r z y m u j a :

Adjutantura Generalna  
Minister Spraw Wojskowych.  
Szef Sztabu Generalnego.

ADJUTANTURA GENERALNA  
NACZELNEGO WODZA  
L. G. 8784J2  
M A T U S Z E W S K I  
Ppułkownik p.d. Szt. Gen.

Wpłynęło do 29. VII 1922 roku  
Wyszło do 1. VIII 1922 roku  
Załączników 1.

PILSUDSKI  
INSTITUTE  
ARCHIVES  
New York

534

*A*

M.S. Wojsk. Szt. Gen. Oddz. II.

L.dz. 1503/tjn.

---OKO---

*M.S. Woj*

-----  
Numeracja w myśl instrukcji Sztabu  
Gen. o prowadzeniu ewidencji.  
-----

KOMUNIKAT SPECJALNY

Sytuacja polityczna na Litwie Kowieńskiej za czas od 25/VI. do 10/VII.

- Załącznik 1. Ad punkt II.1. Spis ludności w Kownie.
- " 2. Ad punkt II.4.e. Sejm.
- " 3. Ad punkt II.9. Stronnictwa polityczne.
- " 4. Ad punkt II.15 - Stosunek prasy do wojska.
- " 5. Ad punkt II.21 - Sprawy mniejszości narodowych.
- " 6. Ad punkt II.27 - Stosunki między państwowe.

Kierownik Ekspozytury Nr. 1.

**Bondrowski T.**

/BANDROWSKI/

Kapitan.

Rozdzielnik Nr. 2.

|                               |                       |
|-------------------------------|-----------------------|
| MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH |                       |
| SZTAB GENERALNY               |                       |
| Oddz. II Inf. Wydział III     |                       |
| Wpłyn dn <i>14/VII-22</i>     | } 1922. <i>hSchid</i> |
| Liczba <i>15380</i> / II.     |                       |
| " wewn <i>2745</i> / III.     |                       |
| Załączn. <i>plik</i>          |                       |

PILSUDSKI  
INSTITUTE  
ARCHIVES  
New York

M.S. Wojsk. Szt. Gen. Oddz. II.

L.dz. 1478/tjn.

--026--

*M. S. Wajda*

## MELDUNEK SPECJALNY

Stosunki w Okręgu Kłajpedzkim i na pograniczu Prus Wsch. z Litwą.

Załącz. 1. Litwini w Kłajpedzie

Załącz. 2. Stosunki handlowe

" 3. Ochrona granicy.

" 4. Transporty broni.

" 5. Plany dworców kolej. na terenie Prus Wsch. /tylko M.S.W./

" 6. Mapy i plany /tylko M.S. Wojsk./.

" 7. Prasa " " "

Kierownik Ekspozytury Nr.1.

*Bandrowski T.*

/BANDROWSKI/

Kapitan.

Rozdzielnik Nr.2.

|                               |        |
|-------------------------------|--------|
| MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH |        |
| SZTAB GENERALNY               |        |
| Oddz. II Inf. Wydział III     |        |
| Wpłyn. dn. <i>17-VI-22</i>    | } 1922 |
| Liczba <i>19379</i> / II.     |        |
| " wewn. <i>2744</i> / III.    |        |
| Załączn. <i>plch - 3 egz.</i> |        |
| Ref. <i>Wbelod</i>            |        |

PILSUDSKI  
INSTITUTE  
ARCHIVES  
New YorkPILSUDSKI  
INSTITUTE  
ARCHIVES  
New York

536

M.S. Wojsk. Szt. Gen. Oddz. II.

L.dz. 1478/tjn.

Załącznik Nr. 1.

--G19--

LITWINI W KŁAJPEDZIE.

Organizacje litewskie w Kłajpedzie grupują się około litewskiego konsulatu, który je dość znacznie subsyduje. Konsulem litewskim w Kłajpedzie jest niejaki Zylis. Najbardziej ruchliwą i silną jest organizacja T-twa "Rytas", prezesem którego jest p. Styklorjus. T-two to posiada własną drukarnię, gdzie drukuje się litewska gazeta w Kłajpedzie "Memeler Landeszeitung" /wyonodzi w języku niemieckim, redaktorem jest p. Swaras/. Hotele i domy własne. W Kłajpedzie istnieje również oddział litewskiego banku dla handku i przemysłu. Kulturalne życie litewskie ogniskuje się w hotelu "Berlinerhof", w którym mieszkają wszyscy litewscy działacze i agitatorzy. Wszystkie te organizacje prowadzą silną agitację, przygotowującą grunt do wcielenia Kłajpedy do Litwy. Stale są urządzone odczyty oraz wycieczki z Kłajpedy do Kowieńszczyzny w celu zainteresowania nią ludności litewskiej w Kłajpedzie. Jednocześnie z Kowna przyjeżdżają ciągłe wycieczki litwinów, które z muzyką i śpiewem paradują po ulicach miasta. Każda taka wycieczka jest wykorzystana, by podkreślić litewskość miasta i sympatię ku litwinom ze strony jej mieszkańców. Oficerowie litewscy bawiący na urlopiach w Połdanie, otrzymali polecenie możliwie często bywać w Kłajpedzie i prowadzić tam również agitację.

Ludność wiejska i prawie wszyscy rybacy w rejonie Kłajpedy są bezwzględnie narodowości litewskiej, jednakże zbytńiego uświadomienia narodowego nie posiadają. Język litewski i niemiecki używane są jednakowo. Często zdarza się że w domu mówią również po niemiecku.

Do idei wcielenia Kłajpedy do Kowieńszczyzny zbytńiego zaufania nie mają, to też agitacja litewska spotyka się przeważnie z niechęcią lub zupełną obojętnością z ich strony. Nie wierzą oni w pomysły rozwój Kłajpedy z chwilą wcielenia jej

do państwa litewskiego. Swoją zaś ideologię narodową budują przede wszystkim na podłożu rozwoju ekonomicznego. Tembardziej, że jako przeciwstawienie agitacji litewskiej niemoi nieoficjalnie prowadzą kontr-agitację. Oficjalnie stosunki niemoi i litwinów są bardzo dobre, jednakże daje się zauważyć bardzo częste tarcie, wywołane imperjalistyczną agitacją litewską. Funkcjonariusze niemieccy w Kłajpedzie otrzymali poufne instrukcje podkreślania w każdym miejscu niemieckości Kłajpedy i zwalczania gdzie można ruchu litewskiego, to też obecnie daje się zauważyć wyraźna walka między agitatorami litewskimi i niemieckimi. Szczególnie nieprzychylny jest stosunek nieoficjalnych działaczy niemieckich do litwinów. <sup>Wtedy działacze niemieccy</sup> Naprzykład w Tylży ogromne wzburzenie wywołała mapa Litwy, wydana przez Litewski Związek "Pirvos" w Marjampolu, na której Tylża i Kłajpeda były wcielone w skład państwa litewskiego. Stosunek litwinów do władz francuskich na terenie Kłajpedy, naogół zupełnie poprawny.

Ostatnio litwini poczynili szereg kroków w celu pozyskania funkcjonariuszy kryminalnej policji w Kłajpedzie, do pracy we własnym kontr-wywiadzie. Starania zostały uwieńczone wynikiem dodatnim.

/Wywiad własny/.

Za zgodność: *Racwiłchowski p.*

M.S. Wojsk. Szt. Gen. Oddz. II.

L. dz. 1478/ tjn.

--OKO--

STOSUNKI HANDLOWE.

Ruch handlowy między Litwą a Kłajpedą względnie tranzytowe przez terytorjum Kłajpedy zmniejszył się znacznie, spowodowane jest to wprowadzeniem cła na terytorjum Kłajpedy, tak, że towary przechodzące przez terytorjum Kłajpedy podlegają ocłeniu na granicy Prus z Kłajpedą oraz na granicy Kłajpedy z Litwą, tak, że cła uniemożliwiają pomyślny rozwój handlu. Natomiast szmugiel na pograniczu Kłajpedy z Litwą rozwinął się nadzwyczajnie, tembardziej, że ochrona granicy do niedawna była bardzo słabą.

Obecnie cały handel z Niemcami przerzucił się na linię kolejową Königsberg - Insterburg - Kowno. Mniej na drogi kołowe z Prus do Litwy.

Z Niemiec do Litwy idą przeważnie węgiel kamienny, maszyny, cukier, żelazo, skóry wyrobione, oliwy maszynowe, lekarstwa, kosmetyka i galanterja.

Z Litwy do Niemiec - bydło, zboże, jaja, skóry surowe.

Jedynie drzewo idzie nadal Niemcem, przytem wywóz drzewa stosunkowo powiększył się w porównaniu z wywozem w mies. maju.

/Wywiad własny/.

Za zgodność:

*Racwiłłowicz*

M.S. Wojsk. Szt. Gen. Oddz. II.

L.dz. 1478 / tjn.

--OKG--

OCHRONA GRANICY.

Wobec niemożności opanowania szmuglu z terytorjum Kłajpedy, w celu przeciwdziałania mu, litwini utworzyli 15 km. po za linią graniczną drugą linię, którą obsadzili oddziały wojskowe I-szy baon 8-go p.p., tak, że obecnie rewizje osób i towarów przybywających z Kłajpedy odbywają się dwa razy, raz na granicy przez straż pograniczną, drugi raz na linii drugiej przez wojsko. Obecnie szmugiel został częściowo opanowany.

/Wywiad własny/.

Za zgodność:

*Racwiłowicz*

EKSPozytura Nr. 1.

zał. 4.

M.S. Wojsk. Szt. Gen. Oddz. II.

L.dz. 1478 / tjn.

--OKG--

TRANSPORTY BRONI.

Transporty broni, przeznaczone dla samej Litwy zmniejszyły się znacznie, tak np: od dnia 10-go maja przez st. Bjakuny, najważniejszy punkt, przez który zwykle przechodzi największa ilość broni, przeszły jedynie dwa wagony z karabinami, opakowanymi w skrzyniach. Na skrzyniach były napisy, że są to części maszyn, jako firma wysyłająca była podana fabryka maszyn "Giustrof in Meklimburg". W czasie przeładowania robotnicy, którzy zauważyli że w skrzyniach są nie maszyny, a broń, założyli protesty wobec tego wagony nieprzeładowane zostały natychmiast odesłane do Kowna.

/Wywiad własny/.

Za zgodność:

*Racwiłowicz*

|           |
|-----------|
| PILSUDSKI |
| INSTITUTE |
| ARCHIVES  |
| New York  |

540

Woj. Okr. Litewski, Oddz. II

L. dz. 1503 / tju.

— 229 —

Ad punkt II.1.

SPIS LUDNOŚCI W KOWNIE.

O rezultatach ludności spisu w Kownie, którego dokonano jeszcze 4/VII., prasa mil-ozy dotąd. Jedynie podano krótką wzmiankę, że Kowno z przedmieściami liczy obecnie 104.000 mieszkańców. O składzie narodowościowej ludności m. Kowna prasa mil-ozy. /Wywiad własny i prasa/

Za zgodność: *[Signature]*

Zaocznik - E.

Woj. Okr. Litewski, Oddz. II

Woj. Okr. Litewski, Oddz. II

L. dz. 1503 / tju.

— 230 —

Ad punkt II.4.e.

S E J M.

Jak podaje "Laisve" blok chrześcijańsko-demokratyczny przeprowadził na konwencji senjorów decyzję by prace Sejmu zakończył najdalej w początkach września, poczem przystąpić do nowych wyborów. Dalej "Laisve" zaznacza, że w tymże czasie kończą się prace w polu, drogi są dobre, a zatem udział wyborców będzie największy. Jednakże należy wątpić czy uchwała ta wejdzie w życie, a to z powodu ciągłych obstrukcji ze strony socjalistów. Sama zaś ch-d. nie posiada w Sejmie większości, rozporządzając 54 głosami, podczas gdy dla kworum potrzebne jest minimum 57.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

Konstytucja litewska nie doczekała się dotąd trzeciego czytania, a to z powodów obstrukcji socjalistów. Sprawa konstytucji nie wzbudza obecnie zainteresowania w prasie litewskiej, jedynie "Tevens Balsas" porusza jeszcze sprawę konstytucji, a mianowicie prof. WALDEMARAS krytykuje punkt o władzy wykonawczej prezydenta republiki, dowodząc, że punkt ten mógłby utrzymać się w krajach więcej kulturalnych, niż Litwa.

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York

*[Signature]*

/Wywiad własny i prasa/

PILSUDSKI INSTITUTE ARCHIVES New York



Ad punkt 11.9.

STRONNICTWA POLITYCZNE.

"Lietuvos Zinios" Nr. 83 porusza kwestję partii robotniczych na Litwie. Obecnie robotników przemysłowych jest na Litwie około 25.000. Robotników zaś rolnych około 76.000. Ogółem klasa robotnicza wynosi 4 % mieszkańców. Robotnicy w Sejmie posiadają 27-miu posłów, czyli 24 % ogólnej liczby posłów. W łonie proletariatu Litwy istnieją cztery kierunki polityczne.

1/ Federacja pracy /"Darbo Federacija"/. Organ "Darbininkas" /robotnik/, o ideologii zbliżonej do chrześcijańsk. demokr.; partja ta pozostaje pod ich wyraźnym wpływem.

2/ Socjal-demokracja z organem "Socjal-demokratas".

3/ Robotniczy Związek Zawodowy - organ "wiadomości profesjonalne"

4/ Komuniści - organ nielegalny "Tiesa" /prawda/ i inne dorywcze.

Według rewelacji gazety "Darbo-Federacija" podczas przyszłych wyborów będzie w ostrej walce z trzema innymi kierunkami, przede wszystkim na tle religijnej i prawdopodobnie otrzyma najmniejszą ilość mandatów.

/Wywiad własny i prasa/.

Za zgodność:

*Kucielawski*

S. Wojsk. Szf. Gen. Oddz. II.

L. dz. 1503 / tjn.

-- OKO --

na punkt II. 15.

STOSUNEK PRASY DO WOJSK.

Oficjalna "Lietuva" Nr. 140 atakuje używanie w wojsku języka rosyjskiego. "Lietuva" twierdzi, że język ten panuje w Ministerjum Finansów w Rydz. Paszportowym, w języku tym zwracają się urzędnicy i milicja do publiczności, lecz szczególnie język rosyjski rozpanoszył się w wojsko, zwłaszcza wśród oficerów. Usłyszeć oficera litewskiego mówiącego po litewsku, jest to zo samo co wygrać los na loterii. Nie można pozwolić by oficerowie mówili innym językiem niż żołnierze, gdyż to doprowadzi armję do zguby. "Lietuva" zaleca brać przykład z polaków, którzy oficerów mówiących językiem obcym karają aresztem, a następnie pyta, gdzież jest społeczeństwo litewskie, czy nie jego obowiązkiem jest bronić ducha narodowego w armji.  
/Wywiad własny i prasa/.

Za zgodność:

*Zacni helawski*

---000---

Ad punkt 11.21.

SPRAWY MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH.

Żydzi. W oczekiwaniu 3-go czytania konstytucji i rozstrzygnięcia palącej sprawy autonomii narodowościowej, społeczeństwo żydowskie zajęło stanowisko wyczekujące. Prasa żydowska prowadzi nadal stale energiczną kampanję w sprawie postulatów narodowościowych społeczeństwa żydowskiego. Na posiedzeniu Rady Żydowskiej 12/VI. minister Sołowiejczyk wygłosił referat o ostatnim pertraktacie prezydium ministrów w sprawie autonomii dla Żydów. Po możliwej dyskusji wyniesiono rezolucję, że walka o autonomję nadal prowadzić będzie całe społeczeństwo żydowskie Litwy bez względu na przekonania i partje. Uchwale tej oponowała skrajna lewica/międzynarodowociowcy/. Po części Żydzi osiągnęli już pewne rezultaty, ponieważ na posiedzeniu gabinetu ministrów • dn. 23/VI. prezydent ministrów Galwanowski wniósł projekt stworzenia, względnie utrzymania Ministerstwa do Spraw Żydowskich. Projekt ten przez Gabinet Ministrów został przyjęty.

W dn. 26/VI. odbyło się posiedzenie przedstawicieli Minis. Spraw Wewnętrznych /Kanas/, Min. Obrony Kraj. /kpt. Witkauskas/ i Min. Żydowskiego /Szapiro/, na którym była omawiana sprawa wydawania sąszędzeń państwowych w językach również i mniejszości narodowej. Przedstawiciel Żydów dowodził, że musi to nastąpić w 20-tu miejscowościach, gdzie mniejszość żydowska stanowi 20 %. Komisja uznała jednak tylko 4 miasta, a mianowicie Kowno, Poniewież, Szawie i Wiłkomiera, w miastach tych wszystkie obwieszczenia rządowe będą drukowane w dwóch językach w litewskim i żydowskim.

Białorusini. Sprawa mniejszości białoruskiej wywołuje w prasie litewskiej coraz większą opozycję wprawdzie, ze względów egotajnych prasa litewska zamieszcza komunikaty o rozstrzelaniu przez Polaków Białorusina /oddział atamana Czorta/. W Kownie zaś odprawiono po nich żałobne nabożeństwo, jako po bohaterach narodowych, którzy polegali w walce powstaniej z okupantami, jednakże w sprawie autonomii narodowościowej dla Białorusinów prasa litewska zajmuje stanowisko opozycyjne.

Tak "Lietuvos Zinios" twierdzi, że Min. do Spraw Biał. nie może pozostać na jednym poziomie z Min. do Spr. Żydowskich, albowiem Białorusinów na Litwie prawie zupełnie nie ma. Białorusini w czasie wyborów nie byli w stanie wystawić nawet własne listy, wprowadzić były minister białoruski Woronko, wynalazł około Rosjan "Skupienie białoruskie", lecz okazało się, że to zwykli Moskale. Minister białoruski był powołany jeszcze w r. 1918, gdy rząd pozostał w Wilnie i chodziło o tworzenie wspólnego państwa litewsko-białoruskiego. Towczas minister ten był przedstawicielem nie mniejszości, lecz większości białoruskiej w Wilenszczyźnie i Grodzieńszczyźnie. Dziś sprawa ta jest zupełnie nieaktualna. Pan minister jest nie tylko bez teki, lecz i bez portfela; pozostał on jedynie jako kosztowna tradycja i jako emblemat przyszłości. Głos ten jednego z najwpływowszych organów, wysłany jest znamieny i doskonale charakteryzuje obecny stosunek Litwinów do białorusinów, to też między białorusinami, będącymi w Kownie zjawia się myśl przeniesienia swego przedstawicielstwa na grunt neutralny, t.j. do Łotwy i prowadzenie stamtąd pracy o-światowej, kulturalnej wyłącznie, porzuciwszy narazie idee walki zbrojnej z Polską. W wypadku tym bataljon białoruski byłby rozformowany. Jednakże przychylają się do tego jedynie więcej ideowi z białorusinów, część zaś chce pozostać nadal narzędziem litewskim w walce z Polską.

Poniżej podaje się preliminarz budżetowy kancelarii Min. Spr. Biał. i jego organów na miesiące wrzesień, październik, listopad i styczeń 19 r.

Tłomaczenie.

Wywiad dokumentalny.

| l.p. | Nazwa wydatków.      | Ilość. | Wrzesień. | Ilość. | Paźdz. | Il. | List.  | Il. | Stycz. | Razem  |
|------|----------------------|--------|-----------|--------|--------|-----|--------|-----|--------|--------|
| z l. |                      |        |           |        |        |     |        |     |        |        |
| 1.   | Minister             | 1.     | 3.000     | 1.     | 3.000. | 1.  | 3.000. | 1.  | 3.000. | 12.000 |
| 2.   | Naczelnik Kanc.      | 1.     | 1.800.    | 1.     | 1.800. | 1.  | 1.800. | 1.  | 1.800. | 7.200  |
| 3.   | Sekret. do spr. cyw. | 1.     | 1.400.    | 1.     | 1.400. | 1.  | 1.400. | 1.  | 1.400. | 5.600  |
| 4.   | " " " szkol.         | 1.     | 1.400.    | 1.     | 1.400. | 1.  | 1.400. | 1.  | 1.400. | 5.600  |
| 5.   | Sekretarz            | 1.     | 1.000.    | 1.     | 1.000. | 1.  | 1.000. | 1.  | 1.000. | 4.000  |
| 6.   | Kancelista i tłumacz | 1.     | 900.      | 1.     | 900.   | 1.  | 900.   | 1.  | 900.   | 3.600  |
| 7.   | Duchalfer            | 1.     | 1.400.    | 1.     | 1.400. | 1.  | 1.400. | 1.  | 1.400. | 5.600  |

YIVO INSTITUTE  
ARCHIVES  
New York

|                         |    |        |          |          |         |        |
|-------------------------|----|--------|----------|----------|---------|--------|
| 8. Maszynistka.         | 1. | 800.   | 1. 800.  | 1. 800.  | 1. 800. | 3.200. |
| 9. Kancelista           | 1. | 700.   | 1. 700.  | 1. 700.  | 1. 700. | 2.800. |
| 10. Tłomacz z niem.     | 1. | 1.000. | -        | -        | -       | 1.000. |
| 11. Tłomacz z lit.      | 1. | 1.000. | 1.1.000. | 1. 1000. | 1.1000. | 4.000. |
| 12. Praktykantom po 500 | 2. | 1.000. | 1. 500.  | 1. 500.  | -       | 2.000. |
| 13. Kurjerom po 450.    | 3. | 1.350. | 3.1.350. | 3. 1350. | 3.1350. | 5.400. |

» 2.

|                   |  |        |        |       |       |        |
|-------------------|--|--------|--------|-------|-------|--------|
| 1. Wydatki kanc.  |  | 1.000. | 1.300. | 1300. | 1300. | 4.900. |
| 2. Druki, wydawn. |  | 1.200. | 2.800. | 2800. | 2800. | 9.600. |

» 3.

|   |    |        |           |          |         |         |
|---|----|--------|-----------|----------|---------|---------|
| 1. Reprezentantom M. Spr. Biaż. w Grodnie i okręgu.     | 4. | 4.500. | 3. 3.500. | 3. 3500. | 2.2500. | 14.000. |
| 2. Reprezentantom M. Spr. Biaż. w Białymstoku i okręgu. | 3. | 3.500. | 3. 3.500. | 2. 2500. | 2.2500. | 12.000. |
| 3. Wydatki nieprzew.                                    |    | 500.   | 500.      | 500.     | 500.    | 2.000.  |

-----  
 Razem: 27.450. 26.850. 25850. 24. 350. 104.500.

Budżet ten nie przewiduje wcale wydatków na potrzeby kulturalno-oświatowe białorusinów, na organizację szkolnictwa i oświaty.

W drugiej połowie 1920 r. budżet ten został znacznie zwiększony, jednakże wprowadzono tam wydatki jedynie na robotę dywersyjną i agitacyjną, skierowaną przeciwko Polsce. Stwierdzonem jest, że na przykład pułk. Uspienski, były d-ca Bataljonu Białoruskiego, pobierał swą gażę nie z kasy Min. Obr. Kraj., a z Min. Spraw Biaż. /Rozkaz Nr. 410/. Definitywnie nie stwierdzono, czy inni oficerowie Bataljonu Białoruskiego pobierali gażę z M.O.K. czy z M.S. Biaż. /pułk. Uspienski był odkomenderowany do robót specjalnych Min. Spraw. Biaż.

P o l a c y. Mniejszość polska jest stale objektem ucisków i gwałtów ze strony litewskiej. Charakterystycznym jest stosunek prasy litewskiej do mniejszości polskiej, tak "Tevines Balsas" zwraca uwagę rządowi, że "mówiących po polsku obywateli Litwy" w przeciwieństwie do żydów nie posiadają żadnych praw na Litwie. Przedstawiciele stronnictw sejmowych na naradzie u prezydenta ministrów zgodzili się na utworzenie Ministerjum do Spraw Żydowskich, a o Ministerjum do Spraw Polskich mowy nie było. Jednakże głos "Tevines Balsas" jest głosem wołającego na puszczy, inne dzienniki nadal prowadzą naganke antypolską.



"Lietuvos Zynius" wskazuje na konieczność zupełnego wyte-  
pienia "panów", "Laisve" Nr.93 udowadnia że lud z okolic Wędziago-  
ły, Janowa i innych spolszczonych miejscowości coraz bardziej odda-  
ła się od "panów" i nie jest tak naiwnym jak się wydaje odszczepień-  
com litewskim.

/Wywiad własny i prasa/.

Za zgodność:

*Raciborski*

Ad punkt II.27.

STOSUNKI MIĘDZYPAŃSTWOWE.

Litwa a Polska. Stosunki nie uległy zmianie. Litwini nadal stale powołują się na ugodę suwalską i żądają jej zachowania przez Polaków. /Np. ostatnia nota Jurgutisa z dn. 4/VII. w sprawie obcej/. Ponadto cały szereg poniższych faktów świadczy o niezmiernie antypolskim kursie polityki litewskiej. 1/ "Eita" /22/VI./ zaprzecza kategorycznie pogłoskom rozsiewanym przez prasę polską, jakoby Litwa zwróciła się do Polski o przepuszczenie przez jej terytorjum obywateli litewskich, powracających z Rosji. 2/ Litwini nie wysłali przedstawicieli litewskiej młodzieży na zjazd młodzieży do Rygi, motywując to tym, że nie chcą tam spotykać się z przedstawicielami młodzieży polskiej. 3/ Litwini odmówili delegatowi Międzynarodowego Czerwonego Krzyża pułk. Ramseye'wi, który przybył do Kowna celem przekonania się naocznie w jakich warunkach znajdują się więźniowie w Kownie, widzenia się z aresztowanymi polakami, motywując to, że wymienieni są obywatelami Litwy, cażkiem prawnie skazanymi na pozbawienie wolności; wobec czego zwiedzanie więzienia w którym oni przebywają byłoby wtrącaniem się w wewnętrzne sprawy Litwy. Pułk. Ramseye'wi pozwolono jedynie zwiedzić obóz koncentracyjny, w którym miało się znajdować kilku obywateli Polaków; jednakże tych tam nie znaleziono, ponieważ zostali wysłani na roboty. 4/ W związku ze złożeniem przez obywateli - Polaków w Kownie na ręce przedstawiciela Stolicy Apostolskiej nuncjusza Zechiniego memorjału w sprawie położenia Polaków w Kowieńszczyźnie, prasa litewska atakuje tak sam memorjał, jak i stosunki panujące w kościele na terenie Wileńskim i Suwalskim. 5/ Kampanja prasowa i dyplomatyczna, którą prowadzą litwini w związku z zamknięciem wyonodzących w Wilnie gazet litewskich. Jurgutis wystosował w tej sprawie ostrą notę do Ligi Narodów.

Litwa a Łotwa. Stosunki litewsko-łotewskie naprężone nadal. Prasa litewska /"Laisve"/Nr.89 podała szereg artykułów treści antyłotewskiej. Przedrukowuje ona artykuł łotewskiego dziennika "Jaunakas Sinas", który zarzuca litwinom, że utrudniają oni przyjazne stosunki Litwy z Łotwą. Dziennik przytacza jako dowód tego następujące fakty: Litwa nie dotrzymuje zasadniczych umów w stosunku do Łotwy, tak np. Litwa zobowiązała się płacić Łotwie gotówką lub żytem za przewóz przez terytorjum litewskie reparańców z Rosji, zobowiązania tego Litwa nie wypełniła. Prasa litewska wymyśla łotyszom od polskich parobków, wzamian za co prasa łotewska w szeregu artykułów dowodzi rozbieżność potrzeb litewsko-łotewskich. W celu polepszenia stosunków w Rydze zostało zorganizowane towarzystwo "Jedności litewsko-łotewskiej". Zarząd tego towarzystwa zwrócił się do łotewskiego ministra oświaty z prośbą by we wszystkich średnich szkołach łotewskich była wykładana historia Litwy, w szkołach zaś elementarnych, szczególnie na pograniczu - język litewski. Odpowiedzi na powyższą prośbę jeszcze nie uzyskano.

Litwa a Grecja. Minister Spraw Zagranicznych Jurgutis otrzymał od greckiego Min. Spraw Zegr. pismo, w którym rząd grecki powiadamia, że uznaje Litwę de jure.

/Wywiad własny i prasa/.

Za zgodność:

*Dawid Klewodziński*